

УДК 378.6:612.091.3-054.6-044.337(477)

ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗДОБУТТЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Василь Гуменюк

*Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького,
вул. Пекарська, 69, Львів, Україна, 79010*

Подано результати дослідження, які стосуються процесу здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні. На підставі теоретичного аналізу наукових праць, систематизації організаційно-педагогічних засад цього процесу та інтерпретації статистичних даних анкетування наведено шляхи його удосконалення. Анкетування проводили серед 274 іноземних студентів I-VI курсів та 46 викладачів чотирьох вищих медичних закладів України. Запропоновано напрями поліпшення процесу стосуються нормативних умов, подальшого розширення англомовної освіти, відповідності міжнародним стандартам та забезпечення педагогічних умов для ефективнішої адаптації іноземних студентів.

Ключові слова: іноземні студенти, вища медична освіта, здобуття освіти, педагогічні умови адаптації, анкетування.

Вимоги, які ставить перед сучасною вищою школою України, нова парадигма університетської освіти позначаються на діяльності навчального закладу, який не може бути орієнтований регіонально на потреби місцевого ринку праці, а повинен будувати перспективи розвитку, виходячи з освітніми послугами на рівень транснаціональної освіти, у тім числі на країни Азії та Африки. За даними ЮНЕСКО, у 2000 р. 25% іноземних студентів у вищій навчальній заклади всього світу приїхали зі Східної Азії та Тихоокеанського регіону. Їхня частка збільшилася до 33% до 2012 р., а 2040 р. частка іноземних студентів з цих регіонів може становити від 43% до 47% від загальної кількості міжнародних студентів. Група дослідників (М. Барбер, К. Доннеллі, С. Різві), аналізуючи перспективи розвитку університетської освіти, дійшли висновку, який ґрунтується на пролонгуванні статистичних даних, отриманих у провідних університетах, що “державне фінансування вищої освіти у всьому світі скорочується, і на зміну йому приходить приватне фінансування у вигляді займів або прямих платежів” [7, с. 161].

Здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні має тривалу історію і сьогодні понад 30% від загальної кількості іноземців

навчаються в Україні саме за напрямками освіти “медичина” та “фармація”. Україна є на десятому місці серед країн – світових лідерів за кількістю іноземних студентів і має суттєві перспективи для активізації процесу налагодження освітніх послуг на експорт.

Історію питання навчання іноземних студентів в Україні у другій половині ХХ ст. досліджували Л.І. Рибаченко, Т.А. Шмоніна, Ю.В. Федотова [3; 6]; особливості організації навчального процесу висвітлювали О. Резван, Л. Хаткова [2; 5]; комунікативного середовища – Т. Дементьєва, О. Татяниченко [1; 4]; психологічні аспекти адаптації іноземних студентів проаналізовано у працях М. Агаджанян, Т. Довгодько, О. Зіньковський, М. Іванова, О. Ізотова, Н. Тіткова, Т. Тузова та ін.

За систематизованими результатами аналізу низки зарубіжних джерел [8; 9; 10; 11] уточнено особливості організації навчального процесу в сучасній світовій практиці вищої медичної школи, порядок вступу у провідні вищі медичні заклади світу та ін. Порівняльний аналіз дав змогу зіставити їх із загальною системою організації діяльності вищої медичної школи України з потребами та запитами іноземних студентів до сфери освітніх послуг і логічно вивести низку ідей прогностичного характеру.

З огляду на результати науково-теоретичного аналізу і дані педагогічного анкетування. Мета статті – обґрунтувати напрями удосконалення процесу здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні.

Визначення загальних напрямів удосконалення процесу здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні, зумовленне прогнозування його тенденцій і ґрунтується на:

- висновках з аналізу теоретичних засад процесу організації освітніх послуг для іноземних громадян, а також досвіді розвинених країн і країн-конкурентів України на ринку освітніх послуг на експорт – Росії і Польщі;
- систематизації організаційно-педагогічних засад здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні (другої половини ХХ – початку ХХІ ст.);
- інтерпретації даних анкетування іноземних студентів, виконаного на базі чотирьох навчальних закладів – Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Івано-Франківського національного медичного університету, Київського національного медичного університету імені О.О. Богомольця, Одеського національного медичного університету. Всього в анкетуванні взяло участь 274 іноземних студента I–VI курсів медичного, стоматологічного і фармацевтичного факультетів. Вибірка генеральної сукупності формувалася методом випадкового відбору, результати статистичного аналізу отримані з використанням потужностей програми IBM SPSS Statistics v. 17.0 за допомогою методів математичної

статистики визначенням значимих індексів кореляції Пірсона, t-критерію та частотних таблиць; інтерпретації даних анкетування викладачів зазначених закладів освіти, що працюють з іноземними студентами. Всього було опитано 46 викладачів. Педагогічний стаж у ВНЗ до чотирьох років мають 17,4%, від п'яти до 10 років – 47,8%, 11–15 років – 21,7%, 16–24 років – 8,7%; понад 25 – 4,3%; педагогічний стаж роботи з іноземними студентами до чотирьох років – 43,5%, від 5 до 10 – 39,1%, 11–15 років – 4,3%, 16–24 років – 8,7%; понад 25 – 4,3%.

Перший напрям – поліпшення нормативних умов перебування іноземних студентів у соціокультурному просторі України з метою подальшого врегулювання процедур та правил: вступ, отримання візи, приїзд, перебування в Україні, дотримання сучасних міжнародних стандартів, забезпечення розвитку ринку освітніх послуг України, реалізації цілей транснаціональної освітньої політики.

За даними, отриманими у ході дослідження динаміки процесу здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні, з'ясовано, що протягом першого десятиліття XXI ст. простежувалося стабільне зростання кількості іноземних студентів у всіх вищих медичних навчальних закладах України за всіма напрямками підготовки (медичний, стоматологічний, фармацевтичний). Однак статистичні дані за 2014/2015 і 2015/2016 н. р., отримані у зазначених закладах, свідчать про скорочення кількості іноземних студентів, які в цих роках обрали для навчання Україну. Очевидно, що причиною такої негативної тенденції серед абітурієнтів стали нестабільні соціально-політичні процеси, військові дії на території України упродовж останніх двох років. Зокрема, щодо студентів, які навчаються англійською мовою, то в 2015/16 н. р. в Одеському національному медичному університеті на шостому курсі медичного факультету навчаються 242 студенти, вступники 2010 року, на третьому курсі – 322 вступники 2012 р. Цього року на лікувальний факультет вступило 112 студентів. Тобто за два роки їхня кількість зменшилась майже у три рази. Наголосимо, що йдеться про південний регіон України, де ознаки соціальної нестабільності суттєво проявлялися. Для порівняння, у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького англійською мовою на шостому курсі медичного факультету навчається 114 студентів, на третьому курсі – 91, на першому – 95.

Соціокультурне середовище України характеризується достатнім рівнем расової терпимості та міжкультурної толерантності, є простором, де нема виразних для низки інших країн ознак статевої чи соціальної дискримінації. Однак, оцінюючи за ранговою шкалою рівень толерантності та міжкультурної терпимості в Україні, студенти I–VI курсів визначили його як низький – 11,5%, середній – 44,3%, та високий – 40% опитаних. Аналіз

відповіді на питання “Назвіть причини, які перешкоджають вашому навчанню”, окрім причин, що стосуються навчального процесу, деякі студенти додатково акцентували на важливих для себе, на їхню думку, що навчанню заважають “особливості політичної ситуації в Україні” – 2,1% опитаних та стільки ж студентів поскаржились на расизм (2,1%). Окрім опосередкованих відповідей, було отримано безпосередні відповіді на питання: “Назвіть основні причини, що перешкоджають / полегшують Ваше перебування в Україні”. Отримано такі відповіді: ускладнюють умови їхнього перебування мовленнєвий бар’єр – 11,9% опитаних; прояви расизму (8,4%); 10,5% студентів дали відповідь “нестійка політична ситуація в Україні”, що, на нашу думку, значно зумовлене періодом проведення анкетування у кінці 2014 – першій половині 2015 р. У попередні роки бесіди, проведені автором дослідження, та пілотні анкетування, не містили таких причин, або їх було значно менше. Також є негативні відгуки щодо клімату, фінансових проблем, незвичність або низьку якість продуктів, проблем щодо нострифікації диплома, в’їзду та виїзду з країни, оформлення документів.

Серед сприятливих чинників перебування в Україні студенти назвали: “добрі люди”, “гостинність українців”, “толерантність населення”, “добрі викладачі”. Наприклад, “толерантність” і “сприятливе оточення” оцінили – 7,7%. Серед тих, які дали відповідь на дане питання, цей чинник називають найчастіше. Зрідка називають умови проживання, а також його економічність – 8,4% (варіанти відповідей – “дешевизна”, “фінансово легко”, “дешево”, “дешеве проживання”). Студенти схвально ставляться до географічного розташування, наявності “багатокультурних можливостей”, “гарна культура”, “контактування з людьми з інших країн”.

Аналізуючи відповідь на питання: “Якщо б ви обирали місце, країну і регіон навчання сьогодні, то чи змінили б ви свій вибір?”, ми мали на меті вивчити становлення студентів до країни, в якій вони перебувають. Було отримано такі відповіді: 28,6% змінили б своє місце навчання, дещо більше – 31,4%, не хотіли б його змінити, а досить значна кількість (35%) не визначились з відповіддю. Водночас, відповідаючи на наступне питання блоку опитування, 42,1% студентів стверджували, що готові рекомендувати країну навчання, якщо до них з такими рекомендаціями звернуться; 21,4% вважають, що немає підстав рекомендувати країну іншим, а 29,3% – вибрали відповідь “важко відповісти”. Отже, цих два питання дають змогу виявити високий відсоток студентів, незадоволених своїм вибором. Як значимий показник розцінюємо виявлений негативний кореляційний зв’язок між відповіддю “так” на питання “чи змінили б ви свій вибір країни сьогодні” і показником “місце навчання – Одеський національний медичний університет” – його студенти засвідчили відсутність бажання змінювати місце навчання (критерій Пірсона, $r = -0,293$ при $\alpha \leq 0,001$).

Очікувану позитивну кореляцію виявлено між відповіддю “так” на питання “чи змінили б ви свій вибір країни сьогодні” і відповіддю “так” на питання “Чи є у Вас на даний момент проблеми культурної адаптації?” (критерій Пірсона, $r = 0,254$ при $\alpha \leq 0,003$). Отож, характеризуючи соціокультурне середовище України, студенти розцінили його як загалом сприятливе за критеріями расової терпимості та міжкультурної толерантності, однак отримані дані свідчать, що доцільно було б розробити додаткову систему заходів із запобігання проявів расизму, культурної нетерпимості.

Другий напрям – подальший розвиток і розширення англомовної освіти для іноземних студентів зі збереженням і розвитком можливостей україно- та російськомовної. На початок XXI ст. медична освіта України, поряд із можливістю здобувати вищу освіту українською та російською мовами, поповнилася порівняно новим для пострадянського простору напрямом – організація навчання для іноземних студентів англійською мовою, який оптимально вирішує проблему конвертованості української освіти на міжнародному ринку праці та науковому англомовному просторі.

Визначаючи свій рівень готовності до отримання післядипломної медичної освіти в Україні, як низький його оцінили 17,1% респондентів, середній – 36,4% і 32,1% як високий, 4,3% – не визначились з відповіддю. Оцінюючи готовність до продовження освіти у розвинених країнах, низький рівень визнали 8,5%, як середній – 28,6%, як високий – 57,9%. Отже, більшість іноземних студентів не лише розцінюють свій рівень підготовки як середній і високий, а й орієнтовані на його продовження за межами України, здебільшого в розвинених країнах – 86,5% опитаних.

Важливо, що співвідношення у межах, наближених до половини опитаних, отримане там, де респондентам пропонували безпосередньо назвати, в якій країні вони б хотіли проходити післядипломне навчання. В Україні його готові продовжити лише 12,1% опитаних, у своїй країні – 27,1%, понад 10% – не визначились щодо цього питання, а 49,3% заявили про свої наміри отримувати післядипломну освіту у країнах Західної Європи, США, Канаді та Австралії.

Викладачам ВМНЗ було запропоновано оцінити рівень готовності випускників до отримання післядипломної медичної освіти: а) в Україні як низький його оцінили 13,1% опитаних, як середній – 65,1%; високий – 17,4%; б) у розвинених країнах як низький – 13,1%, середній – 69,5%, високий 13,1%.

Отже, англомовна підготовка, яку розвивають українські ВНЗ, має подальші перспективи і більше відповідає потребам сучасного ринку освітніх послуг на експорт. Водночас протягом останніх років стабільно зберігається низький попит на освітні послуги російською мовою на західних теренах та

дещо вищий – на центральній та південно-східній Україні. Наприклад, російською мовою на трьох факультетах Львівського національного медичного університету навчається 22 іноземних студенти, тобто 2,3% від загальної їхньої кількості, в Одеському національному медичному університеті – 761 (33,12%). Щодо іноземних студентів, які навчаються українською мовою, то в цих ВНЗ їхня кількість діаметрально протилежна: у ЛНМУ – 97, в ОдНМУ – 0.

За параметром українська-російська/або англійська мова навчання студента виявлено статистично достовірні відмінності у трактуванні студентами причин, які, на їхню думку, були важливими особисто для них під час вибору країни навчання, а саме, студенти, які навчаються англійською мовою, більше, ніж інші керувались рекомендаціями рекрутингових фірм та агентів. Ті, які навчаються українською та російською мовою, за рекомендаціями батьків, знайомих та друзів (t-критерій Стьюдента 3,104 при $\alpha = 0,02$). Простежуються відмінності у мовленнєвій готовності студентів до початку навчання в Україні, а саме, студенти, які навчаються українською та російською мовою, оцінили свій рівень мовою навчання на початку навчання нижче, ніж студенти, які навчаються англійською мовою. Водночас як на завершення навчання студенти англійської та українсько-російської частин вибірки не відрізняються в оцінці свого рівня володіння мовою навчання ($t=5,015$ при $\alpha \leq 0,0001$).

Третій напрям – удосконалення процесу викладання та навчально-методичного забезпечення циклів гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та професійних дисциплін з метою підвищення якості освіти. Підвищення якості вищої освіти, її відповідність міжнародним стандартам надання професійної медичної допомоги реалізовується не лише завдяки підвищенню якості викладання, а й самостійній роботі студента, підготовці до ліцензійних іспитів тощо. Оновлення навчально-методичного забезпечення – обов'язкова умова ефективності навчального процесу. Спираючись на дані теоретичного аналізу анкетування студентів і викладачів можемо стверджувати, що це питання не втрачає своєї актуальності.

Називаючи причини, які перешкоджають їхньому навчанню, другою групою причин за частотою були названі різні особливості організації навчального процесу. Зокрема, на відсутність підручників та навчально-методичного забезпечення скаржаться як студенти, які навчаються англійською, так і ті, які навчаються російською мовою. На питання анкети “оцініть рівень навчально-методичного забезпечення Вашого навчання” 10% студентів дали відповідь – низький, 51,4% – середній і 34,2% – високий. У відповідь на питання “що перешкоджає Вам у здобутті освіти” 12,6% студентів назвали неналежне змістове та навчально-методичне забезпечення англійською і російською мовою, а на запитання “що сприяє” – 10,5 %

схвально відгукнулися щодо різних аспектів дидактичного забезпечення. Отже, обидва варіанти питання – і той який передбачав оцінку у ранговій шкалі, і той, де студенти давали власні відповіді, показує приблизно однакові оцінки.

Однак, коли студентам і викладачам було запропоновано оцінити рівень їхньої готовності до засвоєння циклів дисциплін, ми отримали суттєві розбіжності в позиціях відповідей щодо всіх циклів дисциплін. Проаналізуємо, як відрізняються оцінні судження студентів і викладачів щодо оцінки рівня готовності до вивчення дисциплін професійно-практичного циклу. Студенти оцінили свій рівень готовності як високий – 54%, середній – 36,5%, низький – 8,75%. Викладачі визначили, що високий рівень готовності мали всього 13,1%, середній – 60,8%, низький – 26, 1%. Отже, за усіма трьома шкалами ми маємо значну відмінність в оцінці рівня готовності студентів до вивчення усіх навчальних дисциплін, що може бути підставою для подальшого розгляду цієї проблеми у наступних дослідженнях.

Важливим з огляду на предмет дослідження є аналіз відповідей викладачів на питання “Що у першу чергу може зробити вища школа України для вирішення окреслених Вами проблем?” – 17,2% викладачів відповіли, що це розробка англomовних підручників, стільки ж – що це зменшення кількості студентів в академічних та клінічних групах; і стільки ж – розширення матеріально-технічної бази професійної підготовки, зокрема, фантомних класів; покращення побутових умов студентів – 8,3%.

Відповіді викладачів на прямі питання “як ви оцінюєте якість освітніх послуг, які отримують іноземні студенти у Вашому ВНЗ” за рейтинговою шкалою розподілилися так: низький рівень – 13%, середній – 60,85%, високий – 26,15%. Характеризуючи якість освіти, яку вони здобувають, студенти оцінили її як середню та вищу відповідно 55,7% та 31,4%, як низьку – 9,9% опитаних. Отже, в оцінці якості освіти судження студентів і викладачів приблизно однакові, відмінності є у межах або майже у межах статистичної похибки.

Четвертий напрям – забезпечення педагогічних умов для ефективної соціально-дидактичної адаптації студентів. Найбільш теоретично осмисленою у психолого-педагогічних джерелах та дисертаційних дослідженнях є проблема соціально-дидактичної адаптації студента в умовах навчання у ВНЗ, яка охоплює різні аспекти адаптації студента до природно-кліматичного (географічного), соціально-правового, мовного, культурного, побутового середовищ, вплив яких на студента не залежить від дій суб’єктив-організаторів освітніх послуг.

Тому вивчення особливостей ставлень студентів і викладачів до цієї проблеми обмежено процесом соціально-дидактичної адаптації студентів у

ВНЗ. Як позитивну розцінюємо отриману від студентів відповідь на питання “На Вашу думку, у Вас на даний момент є проблеми культурної адаптації в Україні?”, оскільки 60,7% студентів відповіли заперечно, 20,7% вважають, що мають проблеми з культурною адаптацією, 14,3% – не визначились з відповіддю. Аналізуючи, як у ранговій шкалі розподілилися судження студентів щодо власної готовності до полікультурної взаємодії з іншими студентами та ровесниками, зазначимо, що є дві умовні групи – 59,3% респондентів вважають його високим, 32,8% – середнім і 5% – низьким.

Під час аналізу особливостей соціальної і дидактичної адаптації до середовища ВНЗ ми помітили позицією студентів з питання, які впливи і причини перешкоджають / полегшують їхнє навчання. Питання відкрите. Систематизація причин, названих студентами, дає змогу виокремити в них дві групи: перша, яка стосується труднощів, що виникають у зв'язку з мовою навчання. При цьому студенти пишуть про них і щодо самих себе, так і щодо викладачів (23,8 % опитаних), особливо щодо рівня володіння англійською мовою. Очікуваними були також зауваження студентів щодо рівня викладання, зокрема, вони вважають, що їм потрібно більше пояснень, вищий рівень підтримки та комунікації. На “небажання викладачів навчати студентів” поскаржились 3,5% респондентів. Є також відповіді, що свідчать про незадоволення студентів системою організації навчання: щільним розкладом, особливостями проведення практичних занять.

Називаючи причини, що полегшують навчання, студенти були більш єдиними у своїх судженнях. Високо оцінено наявність методичних матеріалів та роботу викладачів: 11,9% “викладачі і рівень викладання”, “добра підтримка викладачів”, “дружелюбні викладачі”, “толерантність викладачів”. До позитивних чинників також належать умови навчання, знання мови, особливості проведення навчальних занять та атмосферу у групі, забезпечення матеріалами для вироблення практичних умінь, та доступ до Інтернету.

На питання “Що ускладнює Вашу викладацьку діяльність з іноземними студентами” викладачі дали відповіді, які можна розділити на чотири умовні групи. Перша – мовленнєвий бар'єр, на який звернули увагу – 25,8% ; друга – низький рівень базових знань – 30,1%; третя відсутність тематичних пацієнтів – 12,9%; зavelика кількість студентів у групах – 21,5%; відсутність у студентів мотивації до навчання – 17,2%; скорочення аудиторних годин – у 4,3% опитаних.

Наступний блок питань і відповіді на них репрезентують очікувані відмінності між студентами і викладачами в оцінці рівня комфортності для студентів педагогічного середовища, оскільки вони як суб'єкти педагогічної взаємодії перебувають у різних позиціях та рівнях спілкування. Відповідаючи на питання “Як Ви оцінюєте толерантність і рівень педагогічної підтримки,

яку отримують іноземні студенти у Вашому ВНЗ” відповіді викладачів розподілилися так: як низький його оцінюють – 0%, середній – 21,7% і високий – 78,3%. Отримавши пропозицію оцінити у ранговій шкалі рівень толерантності та педагогічної підтримки, яку вони відчувають чи не відчувають, студенти схарактеризували його як низький – 9,4%, як середній – 52,8%, високий – 35%. Отже, зіставивши результати відповідей за цими питаннями бачимо, що студенти не відчувають того рівня педагогічної підтримки і толерантності, про який свідчать педагоги. Така ситуація може бути пояснена низкою причин, але головна невідповідність є між показниками високого середнього значення, що можна пояснити ефектом суб’єктивної оцінки власної діяльності і суб’єктивної оцінки власної позиції.

Отже, на підставі теоретичного аналізу та інтерпретації результатів анкетування визначено напрями удосконалення процесу здобуття іноземними студентами вищої медичної освіти в Україні: поліпшення нормативних умов перебування іноземних студентів у соціокультурному просторі, дотримання сучасних міжнародних стандартів, забезпечення розвитку ринку освітніх послуг України, реалізація цілей транснаціональної освітньої політики; подальший розвиток і розширення англомовної освіти для іноземних студентів зі збереженням і розвитком можливостей україно- та російськомовної; з метою підвищення якості освіти удосконалення процесу викладання та навчально-методичного забезпечення циклів гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових та професійних дисциплін; забезпечення педагогічних умов для ефективної соціально-дидактичної адаптації студентів.

Виявлені розбіжності показників оцінки педагогічної підтримки викладачами і студентами, а також рівня готовності до вивчення дисциплін різних циклів потребують подальшого дослідження цієї проблеми із використанням різних психолого-педагогічних методик та опитувальників.

1. *Дементьєва Т. І.* Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.09 / Дементьєва Тетяна Іванівна ; Харків. нац. педаг. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2005. – 20 с.
2. *Резван О. О.* Педагогічні умови розвитку пізнавальних потреб іноземних студентів у процесі навчання [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Резван Оксана Олексіївна ; Інститут професійно-технічної освіти АПН України. – К., 2008. – 17 с.
3. *Рибаченко Л. І.* Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946-2000рр.) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового

- ступеня канд. пед. Наук : 13.00.01 / Рибаченко Лідія Іванівна ; Луганський держ. педаг. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2001. – 20 с.
4. *Татьянченко О. О.* Педагогічні умови спілкування з іноземними студентами в процесі навчання : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 / Татьяначенко Олена Олександрівна ; Київський ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1997. – 24 с.
 5. *Хаткова Л. В.* Нова освітня парадигма [Текст] / Л. В. Хаткова // Нові технології навчання. – Київ : 2002. – Вип. 33. – С. 42–46 .
 6. *Шмоніна Т. А.* Педагогічні умови природничо-наукової підготовки іноземних студентів на підготовчих факультетах вищих навчальних закладів [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Шмоніна Тетяна Анатоліївна ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2012. – 20 с.
 7. *Барбер Майкл.* Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция [Текст] / Майкл Барбер, Кейтлин Доннелли, Саад Ризви / Michael Barber, Katelyn Donnelly, Saad Rizvi. An avalanche is coming. Higher education and the revolution ahead. L.: The Institute for Public Policy Research. March 2013 (*пер. с англ. Н. Микишиной*) // Вопросы образования : ежеквартальный научно-образовательный журнал. – 2013. – N 3. – С. 152-229.
 8. *Antepohl W.* Post-graduate medical education in Germany / Antepohl W. // Proceeding of th 1st MedNet Conference, May 1997, Rotterdam, the Netherlands
 9. Association of of American medical colleges and the American medical association. Functions and structure of a medical school. Standards for Accreditation of medical education programs leading to the MD Degree. Liason Committee on Medical Education, Washington, DC & Chicago. 1997
 10. *Bingmann D.* Overview of medical education in Europe // Medical education in Europe An antology of Med-Net conference presentations 1998, Lille & 1999, Maastricht
 11. Making medical practice and education more relevant to people's needs : The contribution of the Family Doctor // A working paper of the WHO and the WOFD. From the joint WHO-WONCA Conference in Ontario. – Canada, November 6-8, 1994

Стаття: надійшла до редколегії 25.11.2015

доопрацьована 25.01.2016

прийнята до друку 15.02.2016

**SUBSTANTIATION OF DIRECTIONS TO IMPROVE THE PROCESS
OF OBTAINING BY FOREIGN STUDENTS HIGHER MEDICAL EDUCATION
IN UKRAINE**

Vasyl Humenyuk

*Lviv National Medical University by Danylo Halytskyy,
Pekarska street, 69, Lviv, Ukraine, UA – 79010*

The author of the article substantiates the ways to improve the process of foreign students' obtaining higher medical education in Ukraine. The basis for forecasting the conclusions was the analysis of theoretical principles that are used in the organization of educational services for foreign citizens. The researcher presents the results of the foreign students' questionnaire carried out at four educational institutions – Lviv National Medical University by Danylo Halytskyy, Ivano-Frankivsk National Medical University, Kiev National Medical University by O.O. Bogomolets, and Odesa National Medical University. 274 foreign students of the I-VI year of medical, dental and pharmaceutical faculties and 46 teachers working with foreign students of above indicated educational institutions took part in the survey. 43,5% of the teaching staff had less than 4 years of experience, 39,1% – from 5 to 10 years, 4,3%, – from 11 to 15 years, 8,7% – from 16 to 24, and 4,3% – more than 25 years of teaching experience.

The survey helped to define the directions for improving the practice of obtaining by foreign students the higher medical education in Ukraine in terms of European integration processes. The first direction is the improvement of the regulatory aspects of the foreign students' integration into the socio-cultural space of Ukraine, in particular the regulation procedures and rules: entry, obtaining visas, arrival, stay in Ukraine, compliance with modern international standards, ensuring the development of the educational services in Ukraine, the implementation of the objectives of transnational educational policy. The second one is the further development and expansion of English language education of foreign students while maintaining and developing Ukrainian and Russian language capabilities. The third direction is the improvement of teaching process, educational and methodological support of the discipline cycles (humanitarian, socio-economic, natural sciences and professional) to improve the quality of education. The fourth direction concerns the provision of certain pedagogical conditions for effective social and didactic adaptation of foreign students.

Key words: foreign students, higher medical education, obtaining the education, pedagogic conditions of adaptation, questionnaire.